

Risto Isaksson

14.12.2010

## Säteilyturvakeskuksen neuvottelukunnan kokous

Aika: Maanantai 29.11.2010 kello 15.00 – 17.50

Paikka: Säteilyturvakeskuksen saunakabinetti, Laippatie 4 Helsinki

Osallistujat: Osmo Soininvaara (pj.), Hannu Kuikka, Merja Kuusisto, Mauno Paavola, Terttu Vartiainen, Jukka Laaksonen, Sisko Salomaa, Risto Isaksson (siht.)

### 1. STUK palvelujen myyjänä ja valvovana viranomaisena

Pääjohtaja Laaksonen piti kaksi alustusta ("STUKin asiantuntijapalvelut" sekä "STUK palvelujen myyjänä ja valvovana viranomaisena") joissa hän kertoi perustiedot STUKin asiantuntijapalveluista ja millä toiminnan alueilla palvelutoiminta ja viranomaistoiminta kohtaavat. Tällaisia asioita on ydinvoimalaitosten ympäristövalvonnassa, kaivostoiminnan ympäristötutkimuksissa ja -valvonnassa, työpaikkojen radonmittauksissa ja -valvonnassa ja ydinmateriaalijätteen huollossa.

Keskustelussa todettiin, että muissakin valtion laitoksissa ilmiö on tuttu. Esimerkiksi EVIRAssa on sekä mittaus- että valvontatoimintaa. Euroopan unionista on asiaan kiinnitetty huomiota, mutta asia hyväksytään, kunhan toiminnot pidetään selvästi toisistaan erillisinä.

Pohdittin myös sitä, että STUKin toimialoilla kilpailua ei taida oikein edes olla ja voisiko sitä Suomen kaltaisessa pienessä maassa potentiaalisia palvelun tarjoajia STUKin toimialoilla edes olla? Jos kilpailua tulisi, se tulisi todennäköisesti ulkomailta.

Koska STUK on käytännössä ainoa palvelun tarjoaja Suomessa joillain aloilla, puuttuu kilpailu ja kilpailun tuoma kehityksen tarve. Toinen asia on se, että STUKissa täytyy olla ympäristön säteilytilanteen mittaamisen tieto, taito ja resurssit säteilyvaaratilanteiden varalle. Palvelujen myyminen on keino, jonka avulla riittävä volyymi ja ammattitaito pystytään säilyttämään.

Todettiin myös, että esimerkiksi eduskunnan valiokunnissa on kiinnitetty huomiota STUKin kaksoisrooleihin. STUKin on syytä juristien johdolla miettiä ja kirjoittaa oma linjansa siitä, kuinka samaan toimintaan kohdistuvat maksulliset palvelut ja viranomaistyö selkeästi eriytetään toisistaan.

Pääjohtaja Laaksonen muistutti, että STUKilla on kokemusta toimintojen yksityistämisestä. Esimerkiksi säteilytyötä tekevien säteilyannosvalvonta oli ennen STUKin tehtävä, mutta kymmenisen vuotta sitten se annettiin yksityiselle yritykselle. Yrityksellä on riittävästi volyymia, koska se palvelee kaikkia säteilytyöntekijöitä (lähes 8000 henkilöä) ydinvoimalaitosten ulkopuolella sekä lisäksi hoitaa TVO:n ydinvoimalaitoksen työntekijöiden säteilyannosvalvonnan.

Oma ongelmansa on radioaktiivisten pienjätteiden huolto Suomessa. Pienjätteet, joita syntyy teollisuudessa, terveydenhuollossa ja tutkimustoiminnassa ovat siirtyneet valtion vastuulle ja ovat STUKin hallussa. Niitä välivarastoidaan valtion Teollisuuden Voimalta vuokraamaan tilaan, joka on TVO:n voimalaitosjätteen loppusijoitustilan yhteydessä Olkiluodossa. Osa jätteestä on pitkäikäisiä, eli niille tarvitaan pysyvä loppusijoitusratkaisu muualle kuin voimalaitosjätteen loppusijoitustilaan. Ainoa tiedossa oleva paikka on käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitustila, josta hallitus on tehnyt periaatepäätöksen.

Risto Isaksson

töksen ja jota Posiva Oy valmistelee Olkiluotoon. Tästä ei kuitenkaan ole tehty mitään suunnitelmaa eikä asiasta ole keskusteltu enempää Posiva Oy:n kuin Eurajoen kunnankaan kanssa.

Keskustelussa todettiin, että ainakaan STM ei voi jätteitä ottaa haltuunsa. Joitain aikoja sitten on selvitetty Ekokemin mahdollisuutta huolehtia pienjätteistä, mutta keskustelut lopetettiin, kun selvisi, että Ekokemin hoitamana kustannukset olisivat kaksinkertaistuneet. Oli pelättävissä, että radioaktiivisten jätteiden vastaanoton korkea hinta vaarantaisi säteilyturvallisuuden, eli se ei kannustaisi yrityksiä toimittamaan jätteitä asianmukaiseen paikkaan. Todettiin, että STUKin on syytä tehdä aloite ydinenergian käytön ulkopuolella syntyvien radioaktiivisten jätteiden sekä valtion vastuulle tulevien ns. orpojen säteilylähteiden loppusijoituksen ratkaisemiseksi.

## 2. Yhteiskunnan vastuu ydinturvallisuusosaamisen pitkäjänteisestä ylläpidosta Suomessa

Jukka Laaksonen alusti keskustelun.

Esityksessä pääjohtaja Laaksonen toi esille, että suomalainen ydinturvallisuusosaaminen on isolta osalta rakennettu VTT:ssä tehdyn tutkimus- ja kehitystyön yhteydessä, ei ostettu valmiina ulkomailta. Itse tekemisen perinne on osaltaan rakentanut Suomeen hyvän osaamisen. VTT:n asema on kuitenkin ollut muuttumassa vuosituhannen alusta alkaen, ja osaajien kouluttaminen siellä on uhattuna. Osaamisen jatkuvuus on kuitenkin taattava.

Yhä enemmän ydinturvallisuusosaamisen ylläpito on jäänyt voimayhtiöiden harteille. Yhteiskunnankin pitäisi ottaa asiasta oma vastuunsa.

Yhteiskunnan vaikutusmahdollisuutta on viime aikoina yritetty turvata TEMin hallinnoiman ydinjäte-rahaston kylkeen perustetun lakisääteisen ydinturvallisuustutkimuksen rahaston avulla. Varat rahastoon kerätään voimayhtiöiden vuotuisilla maksuilla, jotka määräytyvät voimayhtiöillä olevien ydinlaitoslupien (periaatepäätös, rakentamislupa tai käyttölupa) pohjalta laitosten koon mukaan. Rahasto muodostaa rungon julkishallinnon ohjaaman ydinturvallisuustutkimuksen rahoitukselle, mutta VTT:n kautta tullut budjettiraha on tähän asti täydentänyt käytettävissä olevaa tutkimuspanostusta. Budjettirahan jatkuvuudesta ei ole kuitenkaan takeita.

Keskustelussa todettiin, että uusia alan osaajia tarvitaan tehtyjen päätösten seurauksena joka tapauksessa kymmeniksi vuosiksi niin yhtiöissä kuin STUKissakin. Tässä taloudellisessa tilanteessa osaamista ylläpitävään tutkimukseen tarvittavat rahat on poliittisesti helpointa kerätä yhtiöiltä. Poliittinen keskustelu julkisen rahoituksen merkityksestä ja tarpeesta olisi kuitenkin syytä käydä, jotta asia ei jäisi pelkästään virkamiestasolla ratkaistavaksi.

Neuvottelukunta oli yhtä mieltä siitä, että osaamisen kehittämistä ei saa rapauttaa. Kehittäminen on koko yhteiskunnan kannalta tärkeä tehtävä. Maailmalla on huonoja esimerkkejä siitä, kun yhteiskunta menettää kiinnostuksensa alaan. Ruotsissa osaamisen kehittäminen ajettiin käytännössä alas kun oli tehty poliittinen päätös ydinvoimasta luopumisesta. Nyt siellä ollaan vaikeuksissa.

Rahan lisäksi tarvitaan rakenteita, jotka ylläpitävät osaamisen kehittämistä. Yliopistoihin tarvitaan jatkuvaa alan opettamista ja tutkimista. Ainakin Otaniemeen pitää saada ydintekniikan professuuri. Olisi myös suotavaa, että VTT ei keskittyisi pelkästään liiketoimintavetoiseen toimintaan vaan jatkaisi alan huippuosaamisen ja -osaajien kehittämistä.

## 3. Muut ajankohtaiset asiat

Risto Isaksson

Talvivaaran nikkeli-kaivoksen uraaninerotushanke on poikunut vilkkaan kansalaiskeskustelun. Osa keskusteluun syötetyistä tiedoista on harhaan johtavia, ja tämä on ruokkinut aiheetonta huolta uraanin erotukseen liittyvistä riskeistä. STUKilta kaivattiin Talvivaaran uraanasioista keskusteluun aktiivisempaa panosta ja selkeämpää kieltä.

Mietittiin, miten STUK voisi auttaa Talvivaaraa kertomaan asian oikean laidan. Mietittiin myös poliittisten toimijoiden, esimerkiksi ministerien vastuuta, velvollisuutta ja mahdollisuutta korjata julkisuudessa olevia vääriä tietoja. Nykyinen ympäristöministeri on hankalassa tilanteessa kertomaan Talvivaarasta mitään, joten lähinnä työ- ja elinkeinoministeri voisi halutessaan rauhoitella keskustelua.

#### 4. Seuraavat kokoukset

- tiistaina 8. helmikuuta kello 15:00
- tiistaina 3. toukokuuta kello 15:00

JAKELU      Neuvottelukunnan jäsenet